

ФОРМУВАННЯ ПОТРЕБИ ЕКОНОМІКИ У ФАХІВЦЯХ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ З МЕТОЮ ВДОСКОНАЛЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

© 2015 КОЧАРЯН І. С.

УДК 378.338

Кочарян І. С.

Формування потреби економіки у фахівцях з вищою освітою з метою вдосконалення макроекономічного планування

Досліджено проблеми формування потреби економіки у фахівцях з вищою освітою. Обґрунтовано, що у зв'язку з розвитком ринкових відносин у сучасному українському суспільстві відбуваються зміни щодо підготовки фахівців з вищою освітою для потреб економіки, тому актуальні проблеми наявності дисбалансу між реальними потребами ринку праці у фахівцях і пропозицією вищих навчальних закладів у вигляді випускників. Доведено, що потреба у фахівцях з вищою освітою виступає основною оперативною інформацією для формування планів підготовки фахівців і залежно від виду її можна поділити на соціальну потребу та потребу національної економіки. Проаналізовано потребу економіки у фахівцях з вищою освітою в розрізі видів економічної діяльності (ВЕД), галузей та регіонів. Подано основні масиви інформації, що можуть бути використані для вирішення завдання формування потреби економіки України у фахівцях з вищою освітою. Запропоновано два підходи – за видами економічної діяльності та регіональний, які дають можливість отримати більш надійні показники щодо потреби економіки з метою удосконалення макроекономічного планування.

Ключові слова: вища освіта, потреба економіки, підготовка фахівців, вид економічної діяльності, макроекономічне планування

Рис.: 7. **Табл.:** 1. **Формул:** 15. **Бібл.:** 16.

Кочарян Інна Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, проректор, Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого (вул. Ярославів Вал, 40, Київ, 01054, Україна)

Email: k-inna@bigmir.net

УДК 378.338

UDC 378.338

Кочарян И. С. Формирование потребности экономики в специалистах с высшим образованием с целью усовершенствования макроекономического планирования

Исследованы проблемы формирования потребности экономики в специалистах с высшим образованием. Обосновано, что в связи с развитием рыночных отношений в современном украинском обществе происходят изменения относительно подготовки специалистов с высшим образованием для потребностей экономики, поэтому актуальны проблемы наличия дисбаланса между реальными потребностями рынка труда в специалистах и предложением высших учебных заведений в виде выпускников. Доказано, что потребность в специалистах с высшим образованием выступает в качестве основной оперативной информации для формирования планов подготовки специалистов и в зависимости от вида ее можно разделить на социальную потребность и потребность национальной экономики. Проанализирована потребность экономики в специалистах с высшим образованием в разрезе видов экономической деятельности (ВЕД), отраслей и регионов. Представлены основные массивы информации, которые могут быть использованы для формирования потребности экономики Украины в специалистах с высшим образованием. Предложены два подхода – по виду экономической деятельности и региональный, дающие возможность получить более надежные показатели потребности экономики с целью усовершенствования макроекономического планирования.

Ключевые слова: высшее образование, потребность экономики, подготовка специалистов, вид экономической деятельности, макроекономическое планирование

Рис.: 7. **Табл.:** 1. **Формул:** 15. **Библ.:** 16.

Кочарян Инна Сергеевна – кандидат экономических наук, доцент, проректор, Киевский национальный университет театра, кино и телевидения имени И. К. Карпенко-Карого (ул. Ярославов Вал, 40, Киев, 01054, Украина)

Email: k-inna@bigmir.net

Kocharian I. S. Forming the Demand of the Economy for Specialists with Higher Education in order to Improve Macroeconomic Planning

The problems of forming the demand of the economy for specialists with higher education have been studied. It has been proved that in connection with the development of market relations in the modern Ukrainian society, changes related to the training of specialists with higher education for needs of the economy are taking place, so the problems of imbalance between the real demand of the labor market for specialists and supply by higher education institutions in the form of graduates are of relevance. It has been substantiated that the demand for specialists with higher education serves as the basic operational information for the formation of plans for training specialists and depending on its type can be divided into social demand and that of the national economy. The demand of the economy for specialists with higher education in the context of types of economic activity (TEA), industries and regions has been analyzed. The basic arrays of information that can be used to form the demand of the Ukrainian economy for specialists with higher education have been presented. Two approaches have been proposed – by economic activity and region – making it possible to obtain more reliable indicators of the demand of the economy in order to improve macroeconomic planning.

Keywords: higher education, demand of the economy, training of specialists, type of economic activity, macroeconomic planning

Pic.: 7. **Tabl.:** 1. **Formulae:** 15. **Bibl.:** 16.

Kocharian Inna S. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Pro-rector, Kiev National University of Theatre, Film and Television named after I. K. Karpenko-Kary (vul. Yaroslaviv Val, 40, Kyiv, 01054, Ukraine)

Email: k-inna@bigmir.net

Вступ. Одним із найважливіших механізмів перетворення освіти на галузь стратегічного розвитку країни є формування у підрастаючого покоління освітніх потреб.

Вирішення проблеми формування освітніх потреб є актуальним із двох позицій: по-перше, з позиції самої системи освіти, для якої освітня потреба є рушійною силою процесу пізнання та забезпечує успішність та усвідомлення майбутньої професійної діяльності. По-друге, проблема формування освітніх потреб має соціально значущий сенс, оскільки освітня галузь є найважливішим механізмом розвитку різноманітних галузей і сфер суспільного життя і стратегічного розвитку України в цілому [11].

У зв'язку з розвитком ринкових відносин у сучасному українському суспільстві відбуваються зміни щодо підготовки фахівців із вищою освітою для потреб національної економіки, актуальною проблемою якої є наявність дисбалансу між реальними потребами ринку праці у фахівців і пропозицією вищих навчальних закладів у вигляді випускників.

Основною причиною такої ситуації є відсутність макроекономічного планування потреб ринку праці у певних фахівцях та підготовки спеціалістів вищими навчальними закладами, побудованої на єдиних концептуальних засадах.

Диспропорцію та протиріччя між ринком освітніх послуг і ринком праці характеризує ціла низка негативних тенденцій. Так, у останні роки спостерігається ажіотажний попит молоді на певні «престижні» спеціальності й відповідне йому перенасичення ринку праці випускниками, створюючи, у свою чергу, у майбутньому умови для зростання безробіття у колі певних професій.

Проблему зайнятості випускників необхідно передбачати вже під час формування державного замовлення на підготовку фахівців, а також на етапі визначення ліцензійних обсягів їх підготовки. Питання розробки науково обґрунтованої методики визначення потреби держави у фахівцях із вищою освітою час від часу порушуються на різних рівнях державного управління протягом двох-трьох останніх десятиліть [13].

Для досягнення збалансованості обсягів і напрямів підготовки кадрів відповідно до розвитку національної економіки потребує невідкладного удосконалення механізму макроекономічного планування в управлінні системою вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам перебудови системи управління вищою освітою, зокрема питанням потреби національної економіки у фахівцях із вищою освітою, присвячені роботи вчених: В. П. Андрущенко [1], І. В. Аксьонової [9], О. І. Безгіна [2], М. Ф. Гончаренко [3], О. В. Григор'євої [4], В. О. Гусева [5], О. В. Кукліна [7], А. М. Лавриненко [8], В. Є. Сафонові [12], С. Б. Семенюка [13], Н. Ф. Стеблюк [16] тощо.

Водночас актуальним залишається макроекономічне планування в управлінні системою вищої освіти, формування потреби національної економіки у фахівцях з вищою освітою, дослідження й обґрунтування шляхів розвитку вищих навчальних закладів у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Потреба у фахівцях із вищою освітою виступає основною оперативною інформацією для формування планів підготовки фахівців.

Залежно від виду потреби у здобутті вищої освіти її можна розділити на два види – соціальна потреба та потреба національної економіки (рис. 1).

Формування потреби економіки у фахівцях із вищою освітою у розрізі ВЕД – видів економічної діяльності (секцій) та галузей наведено на рис. 2, а також рис. 3.

$$P = \sum_{j=1}^{21} P_j; \quad (1)$$

$$P_j = \sum_{i \in I_j} P_i, \quad j = \overline{1, 21}^* [14]. \quad (2)$$

* Відповідно до сучасного класифікатора видів економічної діяльності в Україні наведено 21 ВЕД.

$$P = \sum_{l=1}^{44} P_l; \quad (3)$$

$$P_l = \sum_{i \in I_l} P_i, \quad l = \overline{1, 44} [10]. \quad (4)$$

Сумарну потребу економіки у фахівцях у розрізі регіонів наведено на рис. 4.

$$P = \sum_{r=1}^{27} P_r; \quad (5)$$

$$P_r = \sum_{i=1} P_i, \quad r = \overline{1, 27} [6], \quad (6)$$

Рис. 1. Формування загальної потреби у наданні послуг із вищої освіти (побудовано автором)

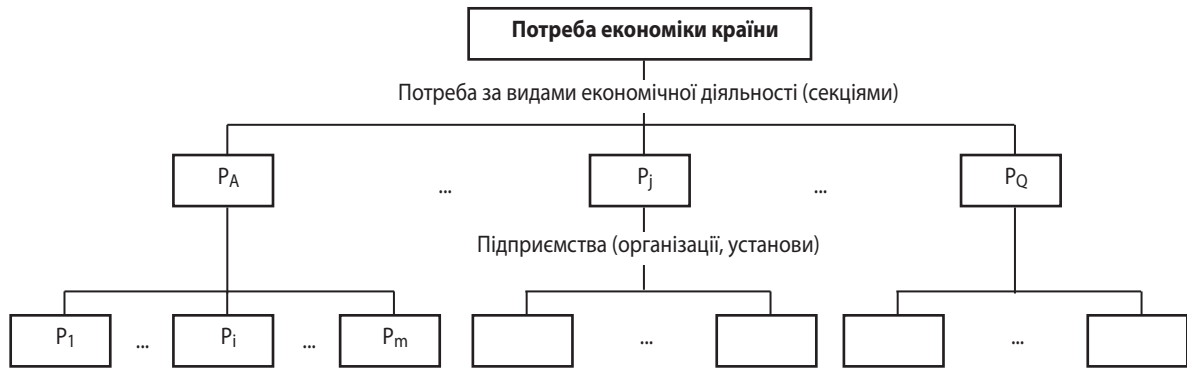

Рис. 2. Формування потреби економіки у фахівцях із вищою освітою у розрізі ВЕД (побудовано автором)

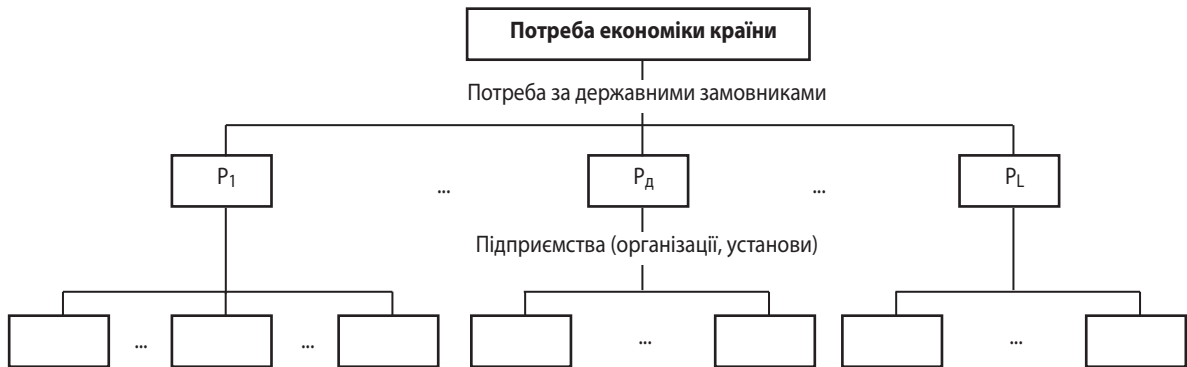

Рис. 3. Формування потреби економіки у фахівцях із вищою освітою у розрізі галузей (побудовано автором)

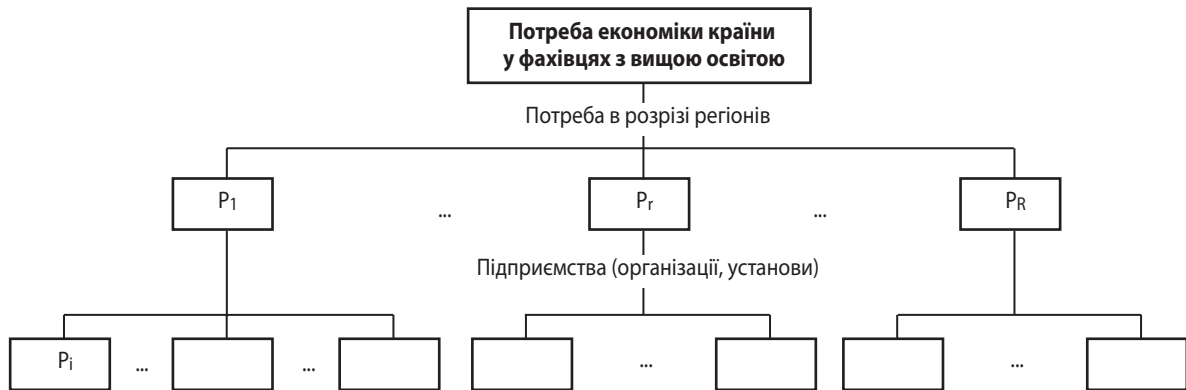

Рис. 4. Регіональний підхід формування потреби економіки у фахівцях із вищою освітою (побудовано автором)

де P – загальна потреба економіки;
 i – підприємство (організація, установа);
 j – вид економічної діяльності (секція);
 l – державний замовник;
 r – регіон;
 I_j – множина підприємств (організацій, установ), віднесених до ВЕД j .

Наведені схеми формування потреби мають на меті визначити потребу країни у фахівцях із вищою освітою для забезпечення нормального функціонування суб'єкта господарської діяльності, тобто підприємств, (організацій, установ).

Наведені підходи визначення потреби економіки країни у фахівцях за повного врахування потреби підприємств (організацій, установ) забезпечують:

$$P_{вед} = P_{гал} = P_{рег} \quad (7)$$

де $P_{вед}$ – потреба за видами економічної діяльності;
 $P_{гал}$ – галузева потреба (в розрізі державних замовників);
 $P_{рег}$ – потреба за регіонами.

Таким чином, маємо три підходи визначення потреби у фахівцях.

У реальній економіці у зв'язку з великою чисельністю суб'єктів господарської діяльності, їх організаційних зв'язків із замовниками, регіонами та впливом випадкових факторів ці значення можуть не співпадати. При цьому доцільно упорядкувати ці величини за зменшенням.

Отримаємо нерівність:

$$P_1 > P_2 > P_3, \quad (8)$$

де P_1 – потреба у фахівцях за підходом, за якого отримано найбільше значення;

P_2 – потреба у фахівцях за підходом, за якого отримано проміжне значення;

P_3 – потреба у фахівцях за підходом, за якого отримано найменше значення.

Припустимо, що під час розрахунків отримали потреби за схемою:

$$P_{рег} = 900, P_{гал} = 1100, P_{вед} = 1400.$$

Упорядкуємо множину отриманих показників потреби за зменшенням:

$$P_{рег} > P_{гал} > P_{вед}$$

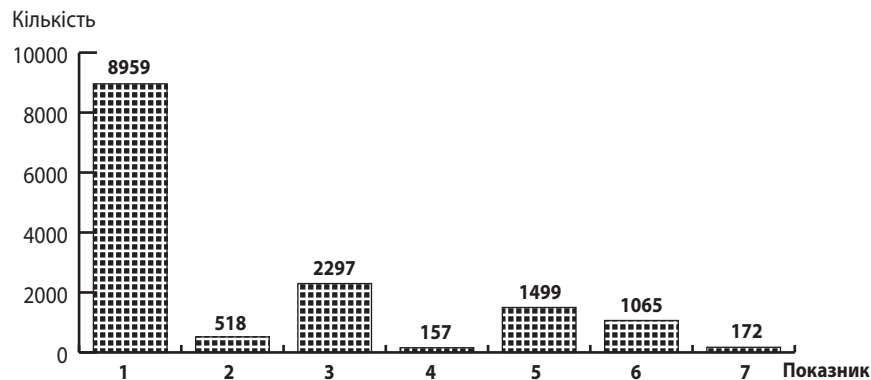

Рис. 5. Середньооблікова кількість штатних працівників за видами економічної діяльності у 2014 р. (побудовано автором за даними [15, с. 355])

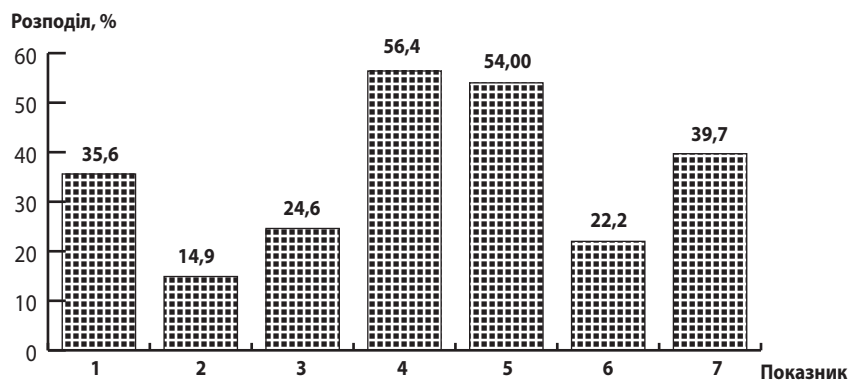

Рис. 6. Розподіл працівників із повною вищою освітою за видами економічної діяльності у 2013 р. (побудовано автором за даними [14, с. 346])

Наведена інформація дозволяє визначити реальну кількість фахівців із вищою освітою у розрізі видів економічної діяльності.

$$P_j = \xi_j R_j, \quad j = \overline{1, J}(\overline{1, 2I}), \quad (9)$$

де P_j – потреба економіки за j -м ВЕД;

R_j – кількість штатних працівників за j -м ВЕД;

З цього випливає, що найповнішим було інформаційне забезпечення під час використання регіонального підходу визначення загальної потреби. Отже, ця схема може бути використана як джерело отримання інформації для формування планів підготовки фахівців.

При цьому необхідно проаналізувати всі організаційні схеми формування інформації з метою виявлення окремих недоліків у процесах обробки та передачі інформації щодо потреби у фахівцях.

Для обґрунтування підходу до вирішення завдання визначення потреби економіки у фахівцях та з метою забезпечення впровадження цього підходу необхідно базуватися на наявній статистичній інформації.

Наведемо основні масиви інформації, що можуть бути використані для вирішення завдання формування потреби економіки України у фахівцях із вищою освітою.

На рис. 5 та рис. 6 наведено дані щодо середньооблікової кількості штатних працівників за видами економічної діяльності, а також частки працівників із повною вищою освітою у 2014 році.

ξ_j – частка працівників із повною вищою освітою в обліковій кількості штатних працівників за j -м ВЕД;

ξ – те ж саме, в цілому по Україні, $\xi = 35,6\%$.

Визначена потреба за кожним видом економічної діяльності являє собою нині наявну величину. Для врахування реальних потреб та особливостей різних видів економічної діяльності необхідно актуалізувати цю величину,

тобто ввести поправку щодо частки осіб із вищою освітою для кожного виду економічної діяльності.

Введемо для кожного виду економічної діяльності множини коефіцієнтів Φ_j , $j = \overline{1, 21}$, які означають ступінь забезпечення фахівцями з вищою освітою у реальній економіці, тобто:

Φ_j – коефіцієнт, що відображає відношення необхідної кількості працівників із вищою освітою та наявної кількості.

Прийняття системи коефіцієнтів Φ_j , $j = \overline{1, 21}$, що дає змогу актуалізувати потребу P_j таким чином:

$$\bar{P}_j = \Phi_j P_j = \Phi_j \xi_j R_j, \quad j = \overline{1, 21}. \quad (10)$$

Наприклад, такий вид економічної діяльності, як промисловість, налічує 2673 тис. штатних працівників (рис. 5), а наявна на цей період частка працівників із вищою освітою цього виду економічної діяльності дорівнює 24,6 % (рис. 6). Припустимо, що для повного задоволення потреби промисловості у фахівців із вищою освітою необхідно збільшити їх частку на 10 %, тобто $\Phi_j = 1,1$ (j – промисловість).

Це дозволяє ввести уточнення у розрахунках потреби галузі «промисловість»:

$$P_{\text{пром}} = \Phi_{\text{пром}} \times \xi_{\text{пром}} \times R_{\text{пром}} = 1,1 \times 0,246 \times 2673 = 723,3 \text{ тис. осіб}, \quad (11)$$

На підставі уточнення розрахункової потреби видів економічної діяльності визначається потреба економіки України у фахівців із вищою освітою:

$$P_{\text{екон}} = \sum_{j=1}^{21} \bar{P}_j. \quad (12)$$

Аналогічний підхід визначення потреби у фахівців із вищою освітою може бути реалізований за регіонального підходу.

У табл. 1 та графічно на рис. 7 наведено інформацію відносно кількості штатних працівників у розрізі регіонів. При цьому потреба у фахівців із вищою освітою кожного регіону:

$$\bar{P}_r = \xi_r R_r, \quad r = \overline{1, 27}, \quad (13)$$

де R_r – потреба економіки за r -м регіоном;

R_r – кількість штатних працівників за r -м регіоном;

ξ_r – частка працівників із повною вищою освітою в обліковій кількості штатних працівників за r -м регіоном.

Таблиця 1

Середньооблікова кількість штатних працівників за регіонами (тис. осіб)
(побудовано автором за даними [14; 15, с. 356])

	1995	2000	2005	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Україна	18252	13678	11388	11413	10653	10758	10556	10589	10164	8959
Автономна Республіка Крим	683	509	408	405	396	411	390	384	366	...
області										
Вінницька	697	531	377	360	332	330	317	314	300	297
Волинська	372	284	222	222	204	200	195	193	181	182
Дніпропетровська	1449	1111	1017	1025	930	930	927	943	904	872
Донецька	1954	1477	1290	1287	1169	1156	1139	1148	1097	924
Житомирська	536	400	303	284	258	255	249	248	238	231
Закарпатська	343	257	205	214	203	201	195	190	183	179
Запорізька	779	595	499	510	467	466	453	448	423	409
Івано-Франківська	433	318	241	244	232	225	220	219	213	209
Київська	643	469	391	396	370	383	382	384	369	362
Кіровоградська	451	317	237	229	209	210	205	204	197	190
Луганська	1008	712	604	586	548	547	533	527	503	164
Львівська	923	691	581	586	556	555	542	536	516	503
Миколаївська	500	359	288	271	251	243	237	236	229	219
Одеська	836	631	536	544	515	533	513	510	489	470
Полтавська	673	513	417	409	380	368	366	372	365	349
Рівненська	412	308	242	234	220	214	211	209	200	193
Сумська	549	401	308	294	267	258	248	250	241	230

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Тернопільська	421	306	206	198	188	183	181	175	172	170
Харківська	1101	825	709	714	655	664	651	667	625	607
Херсонська	473	329	231	225	210	202	195	193	185	182
Хмельницька	566	427	298	272	251	251	243	243	232	226
Черкаська	566	424	308	304	279	272	265	262	247	237
Чернівецька	280	198	150	149	143	140	139	132	130	128
Чернігівська	500	358	278	263	239	237	229	220	213	206
міста										
Київ	991	846	965	1111	1106	1238	1248	1300	1267	1221
Севастополь	113	84	77	77	75	86	83	82	79	...

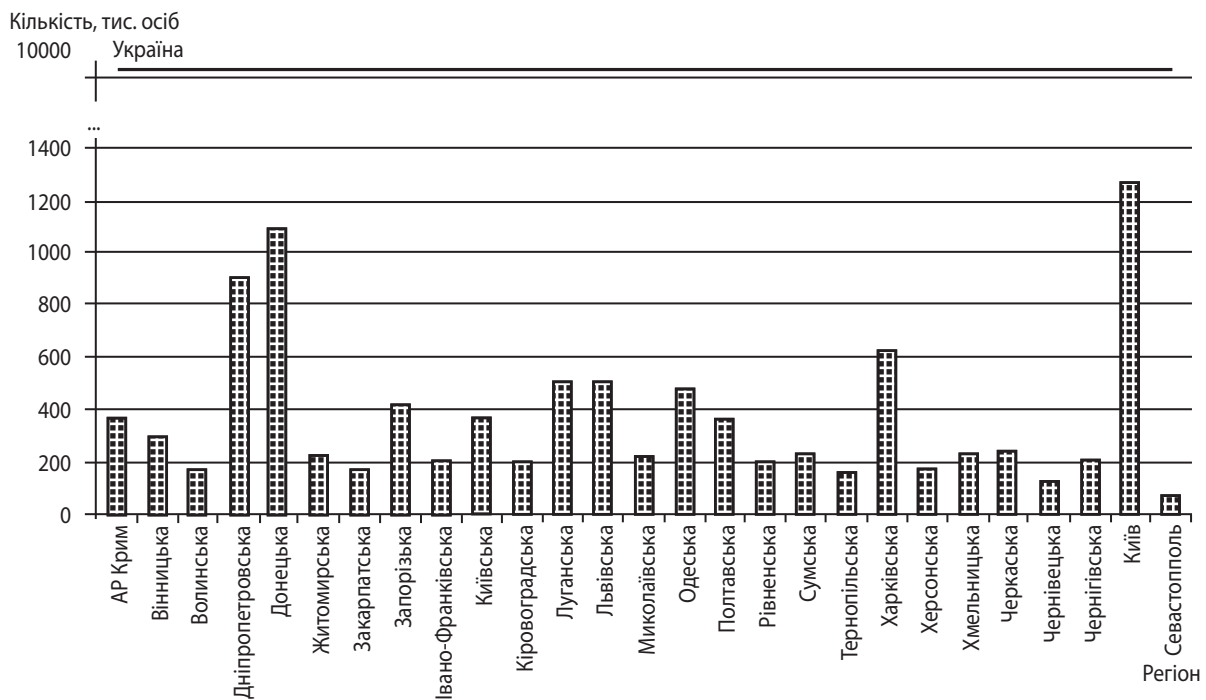

Рис. 7. Середньооблікова кількість штатних працівників за регіонами (побудовано за даними [14])

За аналогією з видами економічної діяльності для кожного регіону необхідно оцінити міру задоволення регіонів у фахівцях із вищою освітою шляхом введення множини коефіцієнтів

$$\varphi_r, r = \overline{1,27},$$

де φ_j – коефіцієнт, що відображає відношення необхідної кількості працівників із вищою освітою та наявної кількості.

При цьому актуалізована потреба регіонів:

$$\bar{P}_r = \varphi_r \xi_r R_r, r = \overline{1,27} \quad (14)$$

та в цілому економіки країни:

$$\bar{P} = \sum_{r=1}^{27} \varphi_r \xi_r R_r. \quad (15)$$

Запропоновані два підходи дають можливість отримати більш надійні показники щодо потреби економіки. Аналіз та співставлення отриманих результатів є підставою для удосконалення системи забезпечення державного управління вищою освітою інформацією щодо формування загальної потреби країни у фахівцях із вищою освітою та розробки системи макроекономічного планування підготовки фахівців із вищою освітою.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрущенко В. П. Державно-громадський характер управління освітою / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2011. – № 3. – С. 5–8.
- Безгін О. І. Культурна політика і мистецька освіта: моделювання процесів / О. І. Безгін, Г. Є. Бернадська, І. С. Кочарян. – К.: ІК НАМУ, 2013. – 178 с.

3. Гончаренко М. Ф. Математичні методи та моделі в економіці. Методи та моделі оцінки та прогнозування потреб економіки у випускниках ВНЗ / М. Ф. Гончаренко // Проблеми економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.problecon.com/pdf/2013/1_0/368_375.pdf

4. Григор'єва О. В. Методичні підходи до визначення потреби в спеціалістах із вищою освітою / О. В. Григор'єва, В. Б. Васюта, В. В. Васюта // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2012. – № 3. – С. 148–152.

5. Гусєв В. О. Підтримка інноваційного розвитку національної економіки сферою вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/01-GUSEV.pdf>

6. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 р. № 1060-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

7. Куклін О. В. Модернізація вищої освіти України: стратегічні засади, тенденції та напрями реалізації / О. В. Куклін // Науковий вісник ЧДІЕУ. Економіка та управління національним господарством. – 2011. – № 4 (12).

8. Лавриненко Л. М. Механізми регулювання потреби ринку праці у молодих фахівцях з вищою освітою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vuzlib.com.ua/articles/book/4598-Mekhanizmi_reguljuvannja_potr/1.html

9. Аксьонова І. В. Моніторинг потреб ринку праці у випускниках ВНЗ: регіональний аспект / І. В. Аксьонова, М. С. Голубенко // Бізнес Інформ. – 2011. – № 12. – С. 55–58.

10. Про державне замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів (післядипломна освіта) для державних потреб у 2010 році : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.2010 р. № 580 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/42006/

11. Романина Е. В. Самоопределение как механизм превращения образования в средство формирования образовательных потребностей студентов / Е. В. Романина, В. В. Горбачева, Р. М. Ефимов // Юбилейный сборник трудов ученых РГАФК, посвященный 80-летию академии. – М., 1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.sportedu.ru/GetText.idc?TxtID=776>

12. Сафонова В. Є. Інноваційні основи макроекономічного прогнозування розвитку системи вищої освіти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zavantag.com/docs/531/index-1648837.html>

13. Семенюк С. Б. Кон'юнктура ринку освітніх послуг вищих навчальних закладів / С. Б. Семенюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?hl=uk&source=hp&q>

14. Статистичний щорічник України за 2013 рік // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm

15. Статистичний щорічник України за 2014 рік // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

16. Стеблюк Н. Ф. Підходи щодо визначення перспективної потреби у фахівцях з вищою освітою / Н. Ф. Стеблюк // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 1 (19). – С. 30–34.

REFERENCES

Andrushchenko, V. P. "Derzhavno-hromadskyi kharakter upravlinnia osvitoiu" [Public-public nature of management education]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, no. 3 (2011): 5-8.

Aksyonova, I. V., and Holubenko, M. S. "Monitorynh potreb rynku pratsi u vypusknnykh VNZ: rehionalnyi aspekt" [Monitoring the labor market needs of graduates: regional aspect]. *Biznes Inform*, no. 12 (2011): 55-58.

Bezhin, O. I., Bernadska, H. Ye., and Kocharian, I. S. *Kulturna polityka i mystetska osvita: modeliuvannia protsesiv* [Cultural policy and art education: modeling processes]. Kyiv: IK NAMU, 2013.

Hryhorieva, O. V., Vasiuta, V. B., and Vasiuta, V. V. "Metodychni pidkhody do vyznachennia potreby v spetsialistakh iz vyshchoiu osvitoiu" [Methodological approaches to determining the need for specialists with higher education]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ah-rarnoi akademii*, no. 3 (2012): 148-152.

Husiev, V. O. "Pidtrymka innovatsiinoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky sferoiu vyshchoi osvity" [Support innovative development of national economy in higher education]. <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/01-GUSEV.pdf>

Honcharenko, M. F. "Matematychni metody ta modeli v ekonomitsi. Metody ta modeli otsinky ta prohnozuvannia potreb ekonomiky u vypusknnykh VNZ" [Mathematical methods and models in economics. Methods and models for assessing and forecasting the needs of the economy in graduates]. *Problemy ekonomiky*. http://www.problecon.com/pdf/2013/1_0/368_375.pdf

Kuklin, O. V. "Modernizatsiia vyshchoi osvity Ukrainy: stratehichni zasady, tendentsii ta napriamy realizatsii" [Modernization of Higher Education of Ukraine: strategic principles, trends and directions of realization]. *Naukovyi visnyk ChDIEU. Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, no. 4 (12) (2011).

Lavrynenko, L. M. "Mekhanizmy rehuliuвання potreby rynku pratsi u molodykh fakhivtsiakh z vyshchoiu osvitoiu" [Mechanisms of regulation of the labor market needs of young specialists with higher education]. http://vuzlib.com.ua/articles/book/4598-Mekhanizmi_reguljuvannja_potr/1.html

[Legal Act of Ukraine] (1991). <http://www.rada.gov.ua>
[Legal Act of Ukraine] (2010). http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/42006/

Romanina, E. V., Gorbacheva, V. V., and Efimov, R. M. "Samoopredelenie kak mekhanizm prevrashcheniia obrazovaniia v sredstvo formirovaniia obrazovatelnykh potrebnostry studentov" [Self-determination as a mechanism of transformation of education in the means of formation of the educational needs of students]. <http://lib.sportedu.ru/GetText.idc?TxtID=776>

Safonova, V. Ye. "Innovatsiini osnovy makroekonomich-noho prohnozuvannia rozvytku systemy vyshchoi osvity Ukrainy" [Innovative foundations of macroeconomic forecasting system of higher education in Ukraine]. <http://zavantag.com/docs/531/index-1648837.html>

Semienuk, S. B. "Koniunktura rynku osvitnykh posluh vyshchyykh navchalnykh zakladiv" [The market of educational services in higher education]. <https://www.google.com.ua/search?hl=uk&source=hp&q>

"Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2013 rik" [Statistical Yearbook of Ukraine for 2013]. http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm

"Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2014 rik" [Statistical Yearbook of Ukraine for 2014]. http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

Stebliuk, N. F. "Pidkhody shchodo vyznachennia perspektyvnoi potreby u fakhivtsiakh z vyshchoiu osvitoiu" [Approaches to identify prospective demand for specialists with higher education]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 1 (19) (2010): 30-34.